

MÜSLÜMAN HUKUKÇU BİLİNCİ OLUŞTURMAK(*)

Muharrem BALCI

Müslüman hukukçu bilinci deyince; bu topraklarda yaşayan bütün insanların ağırlıklı olarak Müslüman olduğunu biliyoruz. Biz de bu İslâm Milletinin bir parçasıyız. Fakat dönemselsel olarak, biliyorsunuz İslâm tarihinde sürekli kırılmalar yaşanmış. Bu kırılmalardan önemlisi, bizim yakın tarihimiz açısından baktığımızda Tanzimat kırılmasıdır; bir de cumhuriyetin kurulmasıyla beraber 1923 kırılmasıdır. Dolayısıyla bu iki dönemde bir Müslüman hukukçu bilinci oluşturulma gayretlerini de görüyoruz. Onun için ben bunu Birinci Tanzimat'tan alıyorum. Diyeceksiniz ki, "Bunun ikincisi de mi var?" Göreceğiz, İkinci Tanzimat da var; onu da anlatacağım. Bu Tanzimat'ın başlangıç döneminde biliyorsunuz hukuk alanında da bir hayli değişiklikler yapılıyor. Fakat bu değişiklikler yapılırken (özellikle buraya katkınız olabilir) Batı'dan hukuk sistemi tam olarak alınmıyor belki; ama bizdeki birtakım temel kanunlarda veya tali kanunlarda değişiklikler yapılıyor. Bu değişiklikler alınırken; elde bir, İslâm. Yani İslâm unsurunu, İslâm literatürünü, İslâm akaidini, İslâm uygulamasını göz ardı etmeyen bir alış var. Yani Cumhuriyet dönemindeki gibi bir resepsiyon tam anlamıyla yok. Çünkü biliyorsunuz Cumhuriyet döneminde (gerçi oraya da geleceğiz) zorla başka bir medeniyetin kanunları tulum halinde bir millet üzerine boca edildi; buna resepsiyon diyoruz. Ama bana göre Tanzimat döneminde tam olarak böyle bir resepsiyon yok. Elbette ki, Batılılaşma hareketi başlamış, yürüyor; bunlar var. Ama Batılılaşmanın bile temelinde İslâm unsuru var; Müslüman olma kaydıyla Batılı birtakım değerlerin de alınışı var, hukuk da bu anlamda bir alış. Dolayısıyla Müslüman hukukçu bilincinin, Tanzimat'la beraber; yani o kırılmayı hukuk alanında da tam olarak yaşamak istemeyen, batılılaşmayı toptan almayı reddeden anlayış, o Müslüman hukukçu bilincini muhafaza etmeye çalışmış. Bunun en büyük şahsiyet olarak örneği kimdir? Ahmet Cevdet Paşa. Yani Mecelle komisyonunun başında ve mecelleye her şeyini, hayatını vermiş olan tarihçi, siyasetçi ve hukukçu zat.

Fermanlar – Mecelle

Tanzimat döneminde kırılmayı işaret eden iki önemli ferman var; bunlara fermanlar diyoruz: Tanzimat Fermanı ile Islahat fermanı. Burada ecnebi unsurlara ve azınlıklara verilen birtakım yeni haklar var. Bunlar tam anlamıyla bir hukuksal kırılma değil; ama o dönemde tabii önemli haklar tanınıyor diye de bir reddiyeye veya eleştiriye de uğramamış değil. Ve hemen sonrasında tabii (fermanlardan sonra), mecelle var; hayata geçirilen. Mecelle, Osmanlı hukuk sisteminin; özellikle borçlar alanında tıkanmaya maruz kaldığı (yabancılarla temas sonrasındaki gelişmelerde), onlarla ilişkilere cevap verilemediği bir ortamda alınmış olan bir görevdir. Mecellenin en güzel yanı şudur arkadaşlar; hiçbir hukuk metninin başlangıcında bu kadar hukukçuyu, özellikle de uygulamacılığı terbiye eden kurallar belirgin olarak yoktur. Başlangıcında evrensel hukukun

(*) 07.10.2010 Ankara Bilgi Vakfı'nda Genç Hukukçular Hukuk Okumaları Grubu'nda yapılan sunumdan deşifre edilmiştir.

da kabullendiği, İslâm hukukunun en önemli 100 maddesi vardı. Yani muhatap aldığı hukukçuyu mecelle, önce terbiye eder; İslâm hukuk kurallarıyla, Batı hukuku kurallarını da meczedecek şekilde. Ama onları terbiye eder ve o terbiyeyi almış olmak kaydıyla siz, mecellenin içersine girersiniz ve uygulama yaparsınız; bunun başka bir örneği yok, o açıdan da mecelle, bir şaheserdir. Mecelle’de bu İslâm hukuk mantığı ve uygulaması korunmaya çalışılmış.

Kanun-i Esasi ve Lozan(*)

Daha sonrasında, Kanuni Esasi var; 1876. Orada yine siyasi anlamda birtakım değişiklikler var; ama yine orada da bu hassasiyet (Müslüman hukukçu hassasiyeti ve bilinci) korunuyor. Akabinde de Lozan var. Lozan’ı iki bölümde biz düşünüyoruz; zaten öyle. Lozan birinci dönem görüşmeleri, ikinci dönem görüşmeleri. Birinci Lozan görüşmelerinde, görüşmeleri yapanlar bir İslâmcı mantıkla görüşmeleri yürütürler; aynı zamanda belli bir oranda da ulusalcılık vardır. Ama ikinci dönem görüşmelerinde, görüşmeye giderken bile frak-smokin giyerek giderler; daha önceki kıyafetleriyle değil, Batılı kıyafetlerle giderler ve çok şeyin altına da Lozan’da imza atarlar. Bu da bir kırılmadır.

Şimdi, günümüz Müslüman hukukçu bilinci, eğer Tanzimat dönemi (Cumhuriyet öncesi dönemi bilemezse) böyle bir bilinci ne oluşturabilir, ne muhafaza edebilir; çünkü o tarihi gerçeklik, bizim gelecek tasavvurumuzu dokuyacak önemli unsurlardan biri. Sadece pozitif hukuk bilgisi ve sadece İslâm hukuku bilgisi veya her ikisi bu deneyimi göz ardı ederek, gelecek tasavvuru oluşturamaz. Çünkü bu (Tanzimat), bizim yakın tarihimizde çok önemli bir dönemdir. Sadece hukuk açısından mı? Hayır, siyasi açıdan da böyledir, medeni açıdan da böyledir. Batıyla karşılaşan, yüzleşen Osmanlı aydınının gösterdiği muhtelif tavırları biz Tanzimat dönemi içersinde görüyoruz. Onun için hukukçuların bu dönemi, kesinlikle çok iyi bilmeleri ve mukayeseli olarak belki de (bir öncesi, bir sonrasıyla) tartışmaları gerekir.

Cumhuriyet Dönemi

Oradan Cumhuriyet dönemine geliyoruz. Cumhuriyet döneminde (biliyorsunuz) bir resepsiyon kırılması yaşanıyor, temel kanunlar; işte Medeni Kanun, Ceza Kanunu gibi kanunlar aynen tulum olarak alınıyor. Mesela Medeni Kanun kabul ediliyor; onun kabulüyle beraber, hemen beraberinde Medeni Kanunun Uygulanmasına Dair Kanun aynı tarihte kabul ediliyor ve insanlar bir gecede (sabah kalktıklarında) kendilerini nikahsız olarak görüyorlar; yani nikâh usulü değişmiş. Herkes dini nikâhlı ama medeni nikâh zorunluluğuyla beraber, böyle bir hisse de kapılıyor o dönemin insanları. Orada da çok az sayıda hukukçu, bu Müslüman hukukçu bilincini muhafaza etmeye çalışıyor. Mesela ne yapıyor? İstanbul Üniversitesi, bu kanunlara direniyor ve 1960’lara kadar böyle geliyor; ama çok ciddi bir direnç değil bu. Sistemli bir direnç de değil; bireysel bazda, o günkü hocaların dirençleri işte. Mesela Ali Hikmet Berki gibi, Ebul-ala Mardini gibi, Ömer Nasuhi Bilmen gibi; bunlar üniversitenin çok önemli hocaları. Sadece direnç göstermiyorlar; bu güne yansımalarını gördüğümüz çok önemli eserleri de var. 1960’a kadar böyle. 50’ye kadar geliyor; ama 50-60 arasında da böyle kayda değer hukuk değişiklikleri olmuyor. Çünkü 50’lerde iktidar olan Demokrat Parti CHP içersinden çıkmış, bir nevi devamı; fakat halka biraz daha yakın siyasi iktidar modeli çiziyor.

(*) Ara başlıklar sonradan konmuştur

İhtilâller

60 ve 70'lerde Türkiye'de siyasal uyanış; yani İhtilâlden sonra, o ihtilalin sersemliğinin atılmasından sonra ki, 71'e kadar bir siyasal uyanış dönemi var. Fakat burada da kayda değer çok fazla bir şey olmadı; ama siyasal anlamda bir uyanış dönemi var. 71 Muhtırası bunu da öldürüyor. Hem sola, hem de o günkü işte "İslâmcılık" diyemeyeceğiz ona; ama (Müslüman kesimden) daha çok sağ kesime bir baskı var. 71 Muhtırası bir iki yıl (sıkıyönetim dönemi) olduktan sonra tekrar çok partili hayata geçiliyor. 80'e kadar insanlar biraz gözlerini açıyor; işte siyasi olarak Erbakan, 1. MC hükümetleri, 2. MC Hükümetleri gibi birtakım atraksiyonlar var. 80'de tekrar bastırılıyor; tabi sadece bizde değil, sol kesimde de bu anlamda epeyce atraksiyon var. Ve 80 ihtilaliyle; 60'ta getirilmiş olan askeri rejim tamamen sistemli hale getiriliyor, artık kurumsallaşılıyor. Anayasal kurum dediğimiz; işte Anayasa Mahkemesi, YÖK, Milli Güvenlik Kurulu gibi. Bunların hepsi daha sistemli hale getiriliyor ve çok daha keskin bir kırılma oluşturuluyor; kime karşı? Müslüman hukukçu zihne karşı. O dönemlerde de yine bir Müslüman hukukçu bilincini net olarak görmüyoruz. Bunu niye söylüyorum? O dönemlerin hepsini ben yaşadığım için daha da rahat belki konuşabiliyorum burada. 1997'lere kadar geliyoruz; ancak 90'lı yıllarda çok önemli şeyler oluyor. Bugün gazetelerde okuduğunuz şeyler. Mesela 1993 yılı, Türkiye'nin her tarafında sabotajların, tahriklerin; işte Sivas ve Başbağlar olayları gibi tahriklerin olduğu ve seri katliamların, fail-i meçhullerin yaşandığı bir yıl oluyor. Bu olayların başlangıcı esasen 1991.

28 Şubat

Bu durum 97'ye kadar geliyor; 97'de bir 28 Şubat krizi veya "post-modern darbesi" yaşanıyor. Ancak şunu söyleyeyim, 1990 yılı burada yine önem kazanıyor; 90 yılında çok önemli bir hadise oluyor. Baba Bush, Türkiye'ye geldiğinde protesto hareketleri oluyor; ne gibi? 1969'daki 6. Filo gösterileri kadar kitlesel değil, daha küçük gruplar halinde protestolar ve duvarlara afişlemeler oluyor. Yakalanan insanlar hapselere atılıyor ve ilk defa Müslüman avukatlar toplu savunma sadedinde bir araya gelebiliyorlar İstanbul'da. Daha sonra yine İstanbul'da Kaynak Yayınları baskını diye; Aydınlık Dergisi sahibi Doğu Perinçek'in "Kaynak Yayınları" basılıyor, orada birkaç kişi yaralanıyor; o olaydan dolayı gözaltılar ve tutuklamalar var. Orada yine Müslüman hukukçular bu duruşmalarda avukat olarak toplu dava örneğinde yer alıyorlar.

93'de Sivas Davası oluyor. Biliyorsunuz Sivas Olaylarında, 33 kişi öldürülüyor; bunlar iddia edildiği gibi yanarak değil, duman zehirlenmesinden ölüyor. O arada bütün barolar (aşağı-yukarı) bu davada "sanıklara avukat tayin ettirmeyeceğiz" diye de karar alıyorlar. Dünyanın hiçbir yerinde böyle bir hukuk mantığı olmaz. Onun üzerine biz İstanbul'da toplanıyoruz "Bu davaya Müslüman hukukçular bakacak" diye; Ve Türkiye çapında 250 avukat vekaletname alıyor, 110 avukat fiilen bu davayı takip ediyor. Ankara'da dört yıl süren bir duruşma seyri var, 1 nolu DGM'de. Her ay, bir hafta biz Ankara'dayız; geliyoruz Pazartesi sabah başlıyoruz, duruşma Cuma akşamı bitiyor. Bazen Cuma akşamı bitiyor; Cumartesi-Pazar ara veriyor, Pazartesi - Çarşamba devam ediyor. 4 yıl, her ayın bir haftası burada kalmak kaydıyla bu duruşmalara biz İstanbul'dan, Malatya'dan, Konya'dan, Türkiye'nin bir çok şehrinden gelip gidiyoruz. Bu dava, Türkiye'deki Müslüman hukukçularda bir Müslüman Hukukçu bilinci oluşturulması fikrini doğuruyor. Ondan öncekilerde bireysel hukukçularımız var; mesela bir Bekir Berk var,

Türkiye’de adım atmadığı, girip çıkmadığı adliye yok. Ama dediğim gibi bunlar hep bireysel çalışmalar ve savunmalar. İlk defa toplu savunma, bir Müslüman hukukçu bilincinde Sivas Davası iledir. Sonra İslâmi Hareket davası, sonra Sincan Davası. Yine Ankara’ya bu şekilde biz, bir gurup avukat Sincan Davası’na 2 - 2.5 yıl geldik.

Ve 97’de, 28 Şubat Post-modern darbesinden sonra, bu Müslüman Hukukçu bilincinde yine bir kırılma oldu; toplu dava örneklerini çok fazla sergileyemez olduk. Bu arada ne oldu? Başörtüsü için avukat arkadaşlarımızı üniversitelerde istihdam ettik; mesela Mazlumder’de bir hukuki yardım birimi kurmuştuk. İstanbul’da her gün 110-120 avukatı görevlendirebiliyorduk. Bu rakam ve bu keyfiyet bugün İstanbul Barosu’nun zihnini aşar. Orada yeniden Müslüman hukukçu zihnini sürdürmeye çalıştı Müslüman avukatlar.

Uyum Yasaları

Bu arada bir şeyler daha oldu, 91 yılında Tansu Çiller Başbakanlığında bir hükümet oluştu; koalisyon oluştu, SHP ile beraber. O dönemde Türkiye’de bir şey yaşandı, uyum yasaları; Avrupa Birliği Uyum Yasaları paket olarak alınmaya başlandı. Fakat nasıl alınmaya başlandı? Aynen resepsiyon sürecinde olduğu gibi, Cumhuriyet döneminde olduğu gibi; hiç tartışmasız, tercüme edilerek alındı. Sanıyorum, 8 uyum paketi oldu. Benim bunlardan 5 uyum paketiyle alakalı birkaç tane makalem yayımlanmıştı. Ama o süreçte bizim dışımızda bu vakayla ilgilenen yine olmadı; bu da çok ilginç. Bu paketlerin hepsi geçti; ama bu paketlerle ilgili kimsenin aklında bir şey kalmadı. Ve bu kanunları yapanlar 1. Tanzimat paşaları gibiydi, paşaların bir kısmı gibiydi; yani, “Hele bir alalım da, daha sonra düşünürüz ne olacağını” diye: “İşte AB zorluyor, bizim bunları kabul etmemiz lazım”; mahiyeti tartışılmadan, insanlar bilgilendirilmeden, hatta hukukçuların dahi üzerinde bir çalışması olmaksızın bu uyum yasaları Türkiye’de kanunlaştırıldı. Ben o dönemde bu döneme “İkinci Tanzimat” ismini vermiştim; benden üç dört sene sonra Etyen Mahçupyan da o dönemi “İkinci Tanzimat” diye adlandırdı ve bir kitabı çıktı. Bulursanız, onu okuyun. Bir de Türk Ceza Kanununun; 1986’da kurulan Komisyonun, 1989’da hükümete sunmuş olduğu bir tasarı var. O tasarıyla da biz o zaman ilgilenmiştik; benim beş tane makalem yayımlanmıştı o dönemde. Daha sonra bu paket AK Partinin kucağına düştü, Ecevit ilgilenmediği için; onlar da bunu bir devrim kanunu niteliğinde görerek, değişikliğe gitmek istediler. Ama devrim kanunu dedikleri tasarı, yüzde 80 değişikliklerle meclisten geçti; o değişikliklerin meclisten geçme sürecinde, yine bizim arkadaşlarımız vardı mecliste.

Toplu Hukuk Çalışmaları

Niye anlatıyorum bunları?

Her oluşumun bir geçmişi vardır. Bu geçmiş sadece fiili olaylardan oluşmuyor; zihinsel birikimden ve bu birikimin oluşturduğu bir donanımdan geçiyor. Biz o gün, bu avukatlar arasındaki bireysel veya toplumsal zihni gelişimi ve pratiği (Mazlumder örneğinde de bahsettiğimiz) Hukukçular Derneği diye bir derneğimizin bünyesinde yapıyorduk. Mesela yine 96’da “Dünya Müslüman Hukukçular Konferansı” diye bir konferans tertiplemiştik Didim’de, Capris Otel’de. Oraya, 19 ayrı ülkeden her biri kendi alanında tanınmış 40 önemli Müslüman hukukçu katıldı.

Genç Hukukçular Hukuk Okumaları

Bu Hukukçular Derneğinde 1986-2000 yılları arasında biz çok güzel çalışmalar yaptık. Dernek'te fikri çalışma imkânlarının azaldığını görünce 1999'da Genç Hukukçular Hukuk Okumalarını Gurubunu kurmaya karar verdik. Bu çalışmalarını (Salı gurubu) bugün Bilim Sanat Vakfında yapmaya devam ediyoruz. Bu gurup bir ihtiyaçtan doğdu; tek bir ihtiyaçtan değil, birkaç ihtiyaçtan. Bu çalışmalar Ramazan ve Kurban Bayramı hariç, tatil yapmaz. Bir diğer özelliği, bu çalışma bir seminer çalışması da değildir; yani dışarıdan birilerini getirip konuşurmuyoruz, kendimiz tebliğ hazırlayıp kendimiz sunuyoruz. Ayrıca bu çalışmayı sizler yaptığınız için, bir sonraki hafta içinizden bir başkası bu sunumu yapacağı için bu fikri ve ameli çalışmaya herkes aynı saygıyı gösterir; çünkü bir sonraki hafta aynı saygı kendisine gösterilecektir. Seminer çalışması olmadığı için de ciddi ve istikrarlı bir çalışma gerektirir bu çalışmalar.

Bir diğer husus; bu çalışmalarda atölye çalışmaları yaparız, iletişimlidir. Bu guruptaki arkadaşların hemen hepsi birbirini tanır; bunu bazen gezilerle sağlarız, bazen daha farklı programlara beraber giderek sağlarız. Arkadaşlar arasında güzel bir iletişim; aynı zamanda da paylaşım vardır.

Eklemlenme / şefaath zinciri

Bu çalışmanın yine çok önemli bir özelliği 'eklemlenme'dir. Burada eski arkadaşlarımız, öteden beri devam eden arkadaşlarımız yeni gelen arkadaşlarımızla bazı çalışmaları beraber yaparlar. Bu, öndekinin, arkadan gelene eklemlenmesidir. Biz bunu "şefaath zinciri" olarak isimlendirmiştik; bu tanımlama hukukçu arkadaşlarımızca da benimsendi.

Biz burada ayrıca bir misyon oluşturmaya da çalışıyoruz. Bu misyonun mahiyeti ve tarifi, "Hukuk Mesleği" başlıklı tebliğde belirtilmiştir. Bu tarif Vecdi Aral'ın tarifinden alıntıdır. Biz de hukuku onun gibi şöyle tarif ediyoruz: "İnsanlar arasındaki ilişkileri biçimlendiren, onlara görünür ve algılanabilir (ölçülebilir, tanımlanabilir, değerlendirilebilir) bir düzen veren; bu amaca (adalet) yönlendiren normlar bütünü".

Bunun açılımını şöyle yapıyoruz:

"İnsanlar arası ilişkileri biçimlendiren"

Biliyorsunuz insanlar (Alak Suresinin yorumunda da çok net ifade edildiği gibi) üç boyutlu ilişkiden yaratılmıştır:

- 1- Tabiatla olan ilişkisi,
- 2- Hemcinsleriyle (diğer insanlarla) olan ilişkisi,
- 3- Allah ile olan ilişkisi.

Bu üç ilişkiden herhangi birini kopardığımızda, yok baydığımızda veya görmezden geldiğinizde insan olma özelliğini kaybediyorsunuz. Çünkü insan, bu üç ilişkiden; bu "alaka" dediğimiz o nutfenin açılımı/tefsiri olarak bu şekilde ifade ediliyor ki, çok doğru ve benim de tuttuğum bir ifadedir. Dolayısıyla;

- İnsanla Allah arasındaki ilişkileri belirleyen vahiydir.
- İnsanlar arasındaki ilişkileri belirleyen, vahyin belirlediği hukuktur,

- İnsanla tabiat arasındaki ilişkileri belirleyen hem vahiydir, hem hukuktur.

Misyonumuz

Hukuk karşısında kendimizi/bizi; yani hukukçuluğu da ifade ederken şöyle bir ifade kullanmıştık:

“Hukukun hâkimiyetini gerçekleştirmede kamu gücü esas olmasına karşın (zor, icbar, müeyyide anlamında), hukukun hâkimiyetini gerçekleştirmek için bunlar kullanılmasına karşın hukukun anlaşılabilir, algılanabilir, ölçülebilir ve uygulanabilir olmasını sağlayacak; hukuku ve hukukun yöneldiği adaleti bir ide olarak yaygınlaştıracak birinci unsur biziz, yani hukukçulardır.”

Dolayısıyla “Genç Hukukçular Hukuk Okumaları”nın misyonu burada, bu şekilde tarif edilmiş oluyor. Bu yönleriyle hukukçuluğu; hukuku yaygınlaştırmaya, hukukun hâkimiyetini sağlamaya yönelik faaliyet icra edenlere atfedilen bir adlandırma olarak alıyoruz. Bakın, avukat demiyoruz; noter, hâkim, savcı demiyoruz. Bunlar, hukukçuların alt vasıflarıdır. Noter olabilirsiniz, ama hukukçu olamayabilirsiniz; hakim, savcı olabilirsiniz, ama hukukçu olamayabilirsiniz. Avukat olabilirsiniz, fakat hukukçu olamayabilirsiniz. Çünkü bu meslek dalları, o mesleğin “ide”si olan veya temelini oluşturan alanı her zaman ifade etmeyebilir.

Bunların bir başka özelliği; hukuku ve hukukun yöneldiği adaleti, bir ide olarak yaygınlaştırma cehdi. Hukuku yaygınlaştırma düşüncemizi çevremizdeki birçok arkadaşım anlamakta zorlandılar, daha doğrusu anlamak istemediler; çünkü hukuku yaygınlaştırma cehdi ve gayreti, bir sorumluluk getiriyor. Bilmediğiniz şeyi yaygınlaştırmazsınız. Peki, ne yapacaksınız? Öğreneceksiniz. Öğrenmek, aynı zamanda beraberinde bir sorumluluk getiriyor. Hangi sorumluluk? Hiçbir bilgi aktarılmadan, öğrenilmiş olmaz. Kafanıza giren, amelinize ve pratiğinize yansımadağında o bilgi size ait değildir artık. Niye? Size ait olan şey, paylaştığınız şeydir. Biz ilk bilgiyi nerden alıyoruz? Fıtraten alıyoruz. Allah’ın bize vermiş olduğu sabık malumat olarak, ilk bilgiyi oradan alıyoruz. Bunda bir mülkiyet hakkımız olamaz. Sonra, kazanılmış bilgiyi; kesbi dediğimiz bilgiyi yaşadığımız hayattan alıyoruz. Ama bütün bunları bize sağlayan, yaratıcı Allah; dolayısıyla bilginin mülkiyetine sahip olmak diye bir şey yok. Her bilgi aktarılacak için, anlatılmak için, öğretilmek için ve yaşanmak için vardır; bütün bunlar olmaksızın bir bilginin donanımına dönüşmesi de mümkün değildir. O zaman Ayet-i Kerimenin de ifade ettiği gibi, “Kitap yüklü eşeklerden” hiçbir farkı kalmıyor insanın. Dolayısıyla hukukçu, bu kriterleri bir iman-amel bütünlüğü içerisinde yaşayan, yaşatabilen, uygulayabilen insandır; biz böyle bakıyoruz.

Ve tabii siz hukuku yaygınlaştırmaya çalışırken bir başka sorumluluğunuz daha geliyor, ‘özgürlüklerin teminatı olmak’. Fıkıh nedir? Kendin hakkında iyi ve kötü olanı bilmektir. Kendisiyle alakalı iyi ve kötüyü (bundan kasıt amellerle alakalı) bilen insan ötekinin, yanındakinin, karşısındakinin, arkasındakinin; bütün bu çevresindeki varlıkların hukukunu da, onlar için de iyinin- kötünün ne olduğunu bilen insandır. Fıkıh, bunu emrediyor. Şimdi böyle baktığımızda bütün bu insanlığa; sizin bir sorumluluğunuz doğuyor. Nedir? Kendi hukukunuzu bilip korumanız kadar, muhataplarınızın; yani bütün insan olarak ilişkide bulunduğunuz hemcinslerinizin hukuku da sizin üzerinize, koruma

anlamında farzdır. Hukukun yaygınlaştırılması bizim amacımızsa, bu amaç bize bir görev yüklüyor; bütün insanlığın özgürlüklerinin teminatı olma gibi. Genç Hukukçular Hukuk Okumaları gurubunun böyle bir misyonu vardır.

Vizyonumuz

Şimdi biz, bunları oluştururken bir yandan da yaşadığımız olumsuzluklar var; gördüklerimiz, bazı tespitlerimiz var. Mesela bunlardan yaşadıklarımızdan önemsediklerimizden bazılarını ben size söyleyeyim. Şöyle bir tespitimiz var; Türkiye’de insanların en az ilgilendikleri alan, hukuk. Hatta ben iddia ediyorum; hukukçuların en az ilgilendiği alan, hukuk. Ben hepsine hukukçu demiyorum. Niye? Bakın insanlar; en yakın örneğini de referandumda gördünüz. Yüzde kaç oy kullanma oranı? 77 civarında; önemli bir rakam. Peki, bu sandığa gidenler referandumda neye oy verdiklerini biliyorlar mıydı? Yüzde kaç biliyordu? Yüzde beşi bulmaz. Herkes gitti, kendi partisine oy verdi; yani seçim anlamında oy verdi. Çok az kişi biliyordu; bilenler de büyük bir oranda itiraz ediyordu, “Ya, burada bizim katılmadığımız hükümler var; bunlara da mı oy vereceğiz?” Hatta burada bunu sanıyorum, konuşmuştuk. Sanatla, tarihle, edebiyatla insanlar ilgileniyor; ama hukuka gelince, hukukla ilgilenmiyor. Niye? Hukuku birileri yapar, böyle bir anlayış var, “Devlet baba hukuk yapar; cezayı da koyar, hapishaneyi de açar, af da eder. Bu onun, babanın bileceği bir şey.

Bir diğer şey; bu toplum sulh olmayı bilmiyor. Çok ilginç, hep kavga etmeyi biliyor; çünkü bu toplumun kültürüne hukuk sokulmamış. İnsanın üç boyutlu ilişkisinden bu topluma bahsedilmemiş. Bu toplumun avamına değil, aydınına da bahsedilmemiş; aydınında da böyle bir sulh kültürü yok, bir uzlaşma kültürü yok; bir tahkim kültürü yok, hakeme gitme kültürü yok. Türkiye’de tahkim kurumu olarak; işte Ankara’da TOBB’un, İstanbul’da da İTO’nun tahkim kurulu var, yönetmelikleri var gayet mükemmel. Ankara’daki TOBB’a hiçbir dava gitmiyor. Ama yazı işleri var; tam anlamıyla organizasyonu var. Hakem ücretleri belli, yönetmeliği var; ama dava gitmiyor. İstanbul’da İTO, çok mükemmel bir tahkim kuruludur; senede dört tane dava gidiyor, en fazla beş tane tahkim. Ben, Tahkim kitabını 99’da yazdığımda Amerika’daki özel hukuk ihtilaflarının yüzde 78’i tahkimde görülüyordu; şimdi bu oran 80’leri geçmiş vaziyette. Türkiye’de milyonda bire mi tekabül ediyor, ikiye mi; artık onu bilemiyorum, bu kadar korkunç bir fark var.

Yine biz, bir Sudan ziyaretimizde hukukçu heyeti olarak dokuz kişi; orada, o toplumun hukuk sisteminin tahkimle ayakta durduğunu görmüştük. Sudan’dan geldikten sonra zaten bu tahkim kafamızda belirmişti.

Yine bir başka tespitimiz, bu ülkenin çok büyük siyasi kuruluşları var; partiler var. Mesela Erbakan 96’da bir söz söylemişti; “Dört milyon kayıtlı üyemiz var” demişti. Yani dünyadaki diğer ülkelerde seçmen kayıtları bu sayılara ulaşmaz, taraftarı belki milyonlardadır; ama hiç kimse gidip o partinin kütüğüne kendini üye olarak yazdırmaz.

Türkiye’de bir de cemaatler var, çok yaygın; milyonlarca üyesi olan cemaatler ve tarikatlar var. Ve Türkiye’de çok büyük etkili STK’lar var; büyük meslek kuruluşları var. Dikkat edin ve sorun; bunların hiç birinin hukuk bürosu yoktur. 8-10 milyon, 15-16 milyon üyeli AK Partinin bir hukuk bürosu yoktur; CHP’nin yoktur, DYP’nin yoktur, DP’nin yoktur, hiçbirinin yoktur ve bugüne kadar olmamıştır da. Bu, ne anlama geliyor?

Bu ülkenin hukukunu bu adamlar yapıyor da, neye göre yapıyor peki? Her şey el yordamıyla. Bu, çok önemli bir eksiklik ve böyle bir şeyin gereğine mi inanmıyorlar, beceremiyorlar mı; onu bilemiyorum. Ama tabii siyaset genelde hep böyle atlama merdiven basamağıdır; insanlar oraya, hukuk üretmek için falan gitmezler, biran evvel en yüksek yere (cumhurbaşkanlığı) kadar çıkmak için oralarda yer alırlar.

Ve başka bir tespitimiz var; hukukun, hukukçuluğun alt bölmelerinde, alanlarında akademisyenlerimiz var. Bunların bir kısmı imkânsızlıktan hukuk üretiminde bulunamazlar; yani etki alanı yoktur, maaş derindedir, kaynak bulamaz, hocalarla ilişkileri kötüdür veya hocalar sadece kendi işlerini, çantalarını taşıtırlar; kendi tezlerini, makalelerini veya kitaplarını yazdırırlar. Ve bu iş yoğunluğu içerisinde bir mevzuat dahi oluşturmakta akademisyenler zorluk çekerler. Ancak 45-50 yaşına geldiğinde doçentlik veya profesörlük kadrosuna geçtikten sonra rahatlarlar; zannederler ki, ondan sonra hukuk üretimine başlayacaklar. Hayır; ondan sonra da adamı bırakmazlar, hukuk danışmanlıkları verirler ve para kazandırır. Dolayısıyla bir akademisyen hayatı boyunca hiçbir hukuk üretimi yapmadan; ülkesinin, insanın hukukuna herhangi bir katkıda bulunmaksızın bir mesleği emekli olana kadar ifa eder ve bu dünyadan göçer gider.

Bir diğer önemli bir şey; örgütlenmemek. Bakın, şimdi HSYK'ya adaylık süreci başladı, bitti. Peki, bu hâkim camiası birbirini tanıyor mu? Adliyede avukatlık yapan arkadaşlarımız görüyorlar; yan yana iki odadaki hâkim, birbirini tanımaz. İdeolojik olarak kimin, kim olduğunu çok fazla bilmez; zaten çoğu kendi düşüncesini de saklar. Sabah namazını evinde kılar, öğlen-ikindi-akşamı da yatsı namazıyla beraber yine evinde kılar. Çok nadir, birkaç tane insan vardır; işte bu Müslüman'dır veya solcudur veya ateisttir, kendini ortaya koyan çok az sayıda insan vardır. Ötekiler de arazi vaziyetinde yaşarlar. Şimdi geldi çattı; kim kime, nasıl oy verecek? Bir tarafta YARSAV var; adam bağıra bağıra ismini söylüyor. Öbür tarafta diğer insanlar var; onlar da alçak sürünüyorlar, bu reva mı? Ama bu topluma 1980 İhtilâliyle beraber, örgütlenmenin çok tehlikeli bir şey olduğu anlatıldı. Kim anlattı, biliyor musunuz? Cemaatler. Asker, DEV-GENÇ yerine SEV-GENÇ'i pompaladı ve cemaatlerin çok hoşuna gitti bu; cemaatler bütün üyelerini siyasallıktan arındırdılar. Örgüt, teşkilat kavramları tu-kaka edildi ve çok tehlikeli sayıldı. Ve bunların hepsi belli cemaatler içerisinde barındırılarak; ama dışarıda kimliksizleştirilerek, buldukları yerlerde muhafaza edilmeye çalışıldı. Şimdi, gelinen noktada; sadece cemaat üyeleri birbirini tanıyor, o da birbirini tanımıyor da arka taraftan sülfe verilerek, "Bu senin arkadaşındır" deniyor. Böyle bir kader yok yani; dünyanın hiçbir döneminde böyle bir kader yaşanmadı, hiçbir toplum böyle bir kaderi yaşamadı Türkiye dışında. Dünyayı gezin; insanlar en açık kimlikleriyle ortadadır; afedersiniz homoseksüelse bunu çok rahat söyler, eşcinselse söyler, komünistse söyler, Müslüman'sa söyler. Bu memlekette ise insanlar kimliklerini gizli tutarlar. Niye? İstikbal endişesi, ekmek endişesi, işkence endişesi ve buna benzer bir sürü payını alabileceği endişelerdir. Ama bu endişeler yaşadığı sürece de bu, böyle sürüp gidecektir; bu kaderi değiştirmek mümkün olmayacaktır.

Peki, bu tespitlerden sonra bir de bizim, neler yapabileceğimizi düşündük o zamandan bu yana; hala da düşünüyoruz, hala üzerinde çalışıyoruz. Nedir bu?

Birincisi, bir misyon sahibi olmak. Kendinize bir misyon edinmeden; örneğin toplumsal olarak baktığınızda bir dernek veya vakıf kuracaksınız, hemen bir örnek tüzük aldığınızda ilk maddesi nedir? Derneğin amacı; yani misyonu. Sonra, derneğin faaliyet-

leri; yani bu amacı hangi araçlarla gerçekleştirileceğine dair maddeler. Şimdi eğer böyle bir misyon tanımı yapmazsanız yüzer- gezen; sürekli görüş değiştiren, fikir değiştiren ve sonrasında da inanç değiştiren bir insan modeli veya topluluk modeli olmak kaçınılmaz olur.

Yine o Hukuk Mesleği tebliğimizde şöyle bir misyon tanımı yapmıştık:

“Dünya ve Türkiye ölçeğinde halkların tanınmasına, kazanılmasına, hukukun ve hak arama bilincinin yaygınlaştırılmana, adaletin eşit ve orantılı olarak dağıtılmasına; tüm bu yapılacak işleri gerçekleştirebilecek donanımda hukukçuların yetiştirilmesine çalışmak, bu yönde yapılan çalışmalara hiçbir ayırım gözetmeden katkı sağlamak ve bu çalışmaların sonuçlarının da teminatı olmak.”

Bunu biraz daha açalım: Biz zihin algımızı şu odayla sınırlamıyoruz, Ankara Hukuk Fakültesiyle sınırlamıyoruz; İstanbul’la ve Ankara’yla sınırlamıyoruz, Türkiye’yle sınırlamıyoruz. Kendimizi sadece bulunduğumuz mahalle veya ülkeyle sınırladığımızda, hukuka herhangi bir katkımızın olabilmesi mümkün değildir. Eğer biz Afganistan’daki zulmü dert edinmiyorsak, insan olma onurunu taşıyamayız. Filistin’deki insanları, oradaki ezilenleri veya bombalananları veya Amerika’daki zencileri; dünyanın neresinde olursa olsun, hangi dinden olursa olsun insanlar üzerindeki baskıları, işkenceleri, zulümleri dert edinmiyorsak insan olma onurundan bahsetmemiz mümkün değil.

Bütün bunları dert edinmek için de bu dünyanın insanı olmamız gerekiyor; ama önce bu İslâm Milletinin bir parçası olmak gerekiyor. Kendini İslâm Milletine refere etmeyen bir anlayışın hukuk bilincinden bahsedilemez; hele Müslüman hukuk bilincinden kesinlikle bahsedilemez. Onun için de diyoruz ki, “ıcramatik” olmamak lazımdır. İcramatik olduğunuzda kendinizi, büroyla ev arasında bir dişlinin parçası olarak görürsünüz. Burayı aşamazsınız ve bir gün o dişli de sizi ezerek kırar ve sizden insan olma adına hiç kimse bir şey bulamaz. Ve biz bunu yine Kur’an’ın ifadesiyle şöyle söylüyoruz: “Dünya üzerinde fitne ve fesattan eser kalmayınca kadar, hak ve hukuk mücadelesi.” Bir başka ifadeyle, “İlayı kelimetullah!” Bunu çok önemsiyoruz ve bunu bir vizyonla tamamlamaya çalışıyoruz. Nedir o? Dünyadaki yerimizin farkında olan Müslüman hukuk bilincimizle kısa vadede ülkemizi, uzun vadede de Müslüman coğrafyanın ve dünyanın hukuki sorunlarına çözüm bulacak ve böylece kulluk görevimizi yerine getirecek çalışmaları yapmak.

Ütopyamız – Tarihi Gerçeklik - Asr-ı Saadet

Şimdi bunu çeşitli yerlerde yaptığım konuşmalarda söylediğimde insanların, tebessümle bıyık altından güldüklerini görüyorum. Bunun, bir ironi gibi ifade edildiğini sanan insanları gördük, görüyoruz da. Bir ütopya, bir hayal olarak görüyorlar. Bakın arkadaşlar; ütopyası olmayan insan, insan değildir. İdeali olmayan insan, insan değildir. Peşinde koşacak bir ideye sahip olmayan insan, insanlık onurunu taşıyamaz. Elbette ki, ütopyamız olacak; ama bu ütopya, bir tarihi gerçekliğe ayağını basacak. Başka ideolojilerin aksine, bizim ütopyamızın bir tarihi gerçekliği var. Nedir bu? Biz bir ayağımızı Asr-ı Saadet’e koymuşuz ve pergelimizi bütün bir tarih boyutuna (kıyamete) kadar açmışız. Niye böyle bir iddiamız var? Çünkü bu “Asr-ı saadet”te yaşandı; tarihi bir gerçek. Sadece bizim tarihimizde değil; bütün dünya tarihinde “Asr-ı saadet” aynı şekilde anlatı-

lıyor; bir mutluluk dönemi olarak, bir mutluluk tarihi perspektifi veya yaşayan bir gerçeklik olarak aktarılıyor. Aynı dönemi yine yaşayabiliriz; çünkü örneği var, yaşandı, yine yaşanabilir. Bunun şartlarını Kur'an'ı Kerim bize gösteriyor; bir de önümüzde Peygamber olarak da bir model koyuyor, bizzat Allah'ın kendisinin terbiye ettiği bir Peygamber tasavvurunu bize veriyor. Artık bu ütopyamızın gerçekleşmemesi için sadece bizim iman-amel bütünlüğünde eksikliğimiz söz konusu olabilir.

Yaşayan Sünnet

Burada şöyle bir şey daha var; bütün bir insanlığı bu misyon çerçevesinde hedeflediğinizde, yine ironi olarak algılanabilir. Fakat bunun ifadesi bizzat Kur'an'ın kendinde ve Müslümanların tarih içerisindeki yaşantılarında vardır. Cihad'ı tarif edecek kimse var mı? Cihad, Allah ile insanların arasındaki engellerin ortadan kaldırılması mücadelesidir. En basit; ama en anlamlı tanımı budur. Nerden çıkarıyoruz bu tanımı? Peygamberin mektuplarından çıkarıyoruz. Peygamber, Medine'de devletini kurduktan sonra civar ülkelerdeki liderlere mektup yazıyor. Diyor ki, "Allah ile tebaa'nın ilişkisinin arasına girmeyin; onlar Allah'ın indirdikleriyle bizzat muhatap olsunlar, buna engel olma!" Engel olana da, savaş ilan ediyor; cihad dediğimiz vakıa bu. Onun için biz, çok rahatlıkla diyebiliyoruz ki, "Bizim vizyonumuz özelde ülke ile biraz genelde ümmetle; ama en genelde bir insanlık mücadelesidir". Dayanağımız, bizzat peygamberin kendi örneğidir. Bu, yaşanmış bir gerçek olduğuna göre, bundan sonra da yaşanabilecektir. Ben buna "yaşayan sünnet" ifadesini veriyorum; yani o sünnet bu güne kadar hala yaşıyor. Nerden belli? Ben bu düşünceyi yaşıyorum çünkü ümmet / İslâm Milleti yaşıyor hala. Binbeşyüz sene bu yaşamış, ben bunu hala yaşıyorsam; bu, artık yaşayan bir sünnettir ve yaşayacak bir sünnettir. Dolayısıyla bunun gerçekleşmemesi için tek engel bizim algımızdır. Böyle baktığınızda misyonunuzu, böyle bir vizyonla çok rahatlıkla tamamlamış olursunuz.

Dönüştürme Projeleri

Burada, yine bizi bekleyen çok önemli bazı engellerden bahsetmiştik; dönüştürme projeleri. Tüm dünyada insanlar ve insanlık üzerinde oluşturulan dönüştürme projeleri. Batı eksenli ve Batı kaynaklı bir dünyada yaşıyoruz; seküler mantalitenin, seküler dinin algılattığı bir dünyada yaşıyoruz ki, bundan bizim etkilenmememiz o kadar kolay değil, hepimiz bundan etkilenebiliriz. Ama farkında olmak, bu etkilenmeyi en aza indirebilir; farkında olmanın karşılığı da bilinçtir. O halde biz, bu günün gençliği ve Müslüman hukukçu bilinci sekülerleşmeyi, protestanlaşmayı veya protestanlaştırmayı; bir de muhafazakarlığı iyi öğrenmesi lazım. Bu gün sizin kuşağınızı bekleyen üç tehlikeden bahsediyorum; özellikle hukukçuların. Çünkü ilgi alanınız pozitif hukuk. Pozitif hukuk, sekülerliğin en bariz görüldüğü ve yaşandığı bir alandır. Eğer buna kendi kültürünüzü, inancınızı katmazsanız sekülerlik sizi kuşatabilir, kuşatır ve protestanlaştırır; ve siz, zengin oldukça cennete gireceğinizi sanırsınız, güçlü oldukça cennete gireceğinizi sanırsınız, konformist oldukça cennete gireceğinizi sanırsınız, çok adama iş imkanı sağladıkça ve besledikçe cennete gireceğinizi sanırsınız. Tıpkı günümüzün avukat ağabeylerinin büyük bir çoğunluğunda olduğu gibi. Bizim bu çalışmalarımız, bu algının kırılmasına dönüktür öncelikle. Ve tabii, çok çok önemli; muhafazakarlıktır.

Muhafazakârlık

Muhafazakarlık iki tür olarak önümüze gelir; biri, bizim bildiğimiz klasik muhafazakarlık, bir de şu an Amerika'da yaşanan neo muhafazakarlık dediğimiz akım. Bu ikinciye çok fazla konuşmaya gerek yok diyeceğim; ama var, çünkü bu, bizi daha fazla kuşatıyor. Ama birincisi de bizi kuşatmıyor değil. Birinci muhafazakarlıkta bir bozulma/çürüme endişesine karşı bir direnç vardır; dolayısıyla yeniliklere kapalıdır. İkinci tür muhafazakarlık, bu endişeyi ortadan kaldırıp daha büyük tehlikelere maruz kalmamak için sürekli değişimi esas alan bir muhafazakarlık türüdür. Yani daha kötüsünden korunmak için ehven-i şerre sığınma tarzında; ama bu ehven-i şer bizim dünyamıza, öncelikle zihin algımıza sekülerlik ve Protestanlık olarak girer. Ve böyle giriyor. Bugün bakın, yeni muhafazakar tipler seküler ve protestandırlar; Niye? Zengin oldukça, güçlü oldukça, iktidar oldukça Allah'ın rızasını kazanacaklarını düşünmektedirler. Bu, tam anlamıyla bir Protestan zihniyettir; bu zihniyeti pompalayan, besleyen şey de sekülerizmdir. Dolayısıyla şimdi günümüzde seküler Müslümanlar, Protestan Müslümanlar oluşuyor; hele bu iktidar nimetleriyle tanıştıktan sonra, bu çok büyük bir ivme, çok büyük bir hız kazanıyor. Dolayısıyla bir Müslüman hukukçu bilinci, bundan kendini ayrı tutmalıdır.

Hukuk Devleti Süreci

Bir de Müslüman hukukçu oluşturma sürecinde bazı hedeflerimiz var ve olmalı. Nedir bu hedefler? En nihai tahlilde bir hukuk devleti arzuluyoruz. Peki, böyle bir hukuk devletine gidiş süreci neyle oluşacak? Burada bizim tespitimiz şu; önce iletişim toplumu olacağız. Bu, en özeldde şurada bulunan insanların kendi aralarındaki çok geçişli bir iletişim toplumu olmalarından geçer. Yani birbirinizle olan iletişiminiz; bilgi aktarımınız, donanım aktarımınız, birbirinizle paylaşmanız, birbirinizle eklemlenmeniz ancak iletişimle mümkündür. Bunun için de bu çalışmayı yapanların birbirleriyle iletişim ve paylaşım içinde bulunmaları gerekir. Neyin iletişimi? Bizim alanımız, hukuk iletişimi; yani toplumun bireylerine ve onun toplumsal güçlerine veya zeminlerine bir hukuk algısı, hukukun yaygınlaştırılması anlamında bir mücadele ancak iletişimden geçer. Bu iletişim, bu toplumu bilgi toplumu olmaya doğru götürecektir. Bu hukuk bilgisi bir mücadeleye dönüştüğünde; yani herkesin, bir diğerinin (kendinin demiyorum) hakkını arama bilincine getirdiğinizde işte o zaman bir hukuk toplumundan bahsedebiliriz. Hukuk toplumundan bahsettiğimiz yerde de hukuk devleti zaten, kendiliğinden oluşacaktır. Çünkü devlet dediğimiz aygıt, insanların iradelerinden oluşmuş temsili bir aygıttır; ama bu iradeler bir hukuk algısı, bir Müslüman hukukçu bilinci oluşturmuyorsa, burada bir hukuk toplumundan bahsedilmez. Hukuk toplumunun olmadığı yerde zaten bir bilgi toplumundan bahsedilemez; çünkü bilgiyi de sistemleştirecek olan nedir? Hukuk kurallarıdır. İlahi veya beşeri hukuk kuralları bizim zihin algımızı örececek olan bilgiyi sistemleştiremiyorsa, orada sistemli bir yapıdan bahsedilemez; böyle bir toplumun bilgi toplumu olduğundan da bahsedilemez ve böyle bir topluma baktığımızda da en önemli eksikliğin iletişim olduğunu görüyoruz.

Bireysel ve Toplumsal Sorumluluk

Ve biz bu süreçte yine arkadaşlarımızda oluşturmaya çalıştığımız şey; sorumluluk. Şimdi, insanlar genelde niye okumazlar? Okumayı sevmediklerinden mi? Hayır! Hiçbir insan teki yoktur, okumayı sevmesin. Okumak kadar güzel bir şey yoktur; çünkü fitrat bunu emrediyor: “İkra, bismi Rabbikellezi halak!” Allah, yarattığına en uygun olan şeyin “ikra” olduğunu söylüyor; okumak olduğunu söylüyor. Okumak, aynı zamanda algılamak, anlamak ve aynı zamanda kıraat etmek; yani anlatmak, öğretmek, iletmek. Bu, insan fitratında vardır; peki, niye insan bu fitratını kullanmaz? Çünkü o kavram, okumayı, anlamayı, algılamayı ve anlatmayı beraberinde getiriyor. Şimdi hadi okuduk, anladık, algıladık; anlatma dediğinizde bir sorumluluk çıkıyor şimdi. Artık bir mücadeleye, bir efora gireceksiniz, rahatınızı bozacaksınız; akşamları dizi izleyemeyeceksiniz, gündüzün ortasında gidip nargile çekemeyeceksiniz. Çünkü göreviniz var, anlatacaklarınız var, yazacaklarınız var; toplantılarınız var. Hiçbir bilgi insanda, onu kaynatmadan kalmaz, sizi kaynatıyor; sizi kaynatıyorsa sorumluluk veriyor demektir. Bu, nasıl bir sorumluluk? İki tür sorumluluk; hem bireysel sorumluluğumuz var, hem toplumsal sorumluluğumuz var. Bireysel sorumluluk bu anlattıklarımız; toplumsal sorumluluk, hiçbir bilgi örgütsüz olarak topluluklara ulaştırılamaz. Hiçbir mücadele örgütsüz olarak sonuca; bırakın sonuca, yürüyemez, gidemez. Mutlaka bunun örgütlenmesi, sistemleştirilmesi, görev tanımlanmalarının yapılması gerekir. Dolayısıyla bireysel ve toplumsal sorumluluk taşımayan bilinç, bir Müslüman hukukçu bilinci olarak ifade edilemez. Onun için insanlar okumaktan kaçınırlar, sorumluluk geleceği için; “görmedim, duymadım, bilmiyorum, o halde benim üzerime hiçbir şey düşmüyor.” “Ama görüyorsam, duyuyorsam, biliyorsam gereğini yapmak zorundayım; iyisi mi ben görmeyeyim, duymayayım, bilmeyeyim”. Ancak bu, yine Peygamberin o meşhur hadisindeki, “Bir kötülük gördüğünde elinle, beceremezsen dilinle, onu da yapamazsan kalbinle buğz et” düsturuna aykırıdır. Bu düstur Peygambere bizzat Kur’an’ın öğrettiği bir düsturdur. Biz biliyoruz ki, Peygamber; Hz. Aişe’nin de ifade ettiği gibi, “O, yaşayan Kur’an’dı” ifadesi; bununla bütünleştiğinde Kur’an’ın insana getirdiği o vahyi bilgiyi, donanıma dönüştürmektir bireysel ve toplumsal sorumluluk. Bir Müslüman’ın bundan kaçınması mümkün değildir; kaçırıldığında tam anlamıyla bir icramatik ve hayatı bir konformizm penceresinden gören bir varlık olur.

İktidar Aymazlığı

Yine bir diğer tehlikemiz, iktidar aymazlığı. İnsanlar çok hızlı sonuç almaya meyillidirler. Kur’an’ın kendi ifadesi: “İnsan acelecidir.” Hangi konularda acelecidir? Biran evvel elde etmek istediklerinde, bunu çok hızlı bir şekilde elde etmek isterler. Bunun dünyadaki en bariz zemini siyasi mücadele zeminidir. Bunun en bariz örneğini de yine hepimiz referandum sürecinde gördünüz. Şimdi iktidar olanlar ve iktidardan nemalanmak isteyenler “evetçi” oldular; ama bir itirazı kayıt koyuyor bazıları, “Yetmez; ama evet!” Ben, bir Allah kulu görmedim ki, “yetmez”in ne olduğunu anlatmış olsun. Hiç size “yetmez”i anlatan oldu mu? Buna gerek yok çünkü onların literatüründe: “Bu, bizim iktidarımızın kalıcılığını sağlayacaksa yetmezliği falan önemli değil; bu kapıyı açalım.” Ben de istiyorum, o kapının açılmasını; ama bana (bu topluma) birilerinin “yetmez”ini de anlatması gerekiyor ki, o referandum sürecinde “kırılıslı elim buraya oy attı; katılmadıklarım da dahil” dediğinde, işte o katılmadıklarının da ne olduğunu bilmesi lazım ki,

iktidar fenomeninin aymazlığını görebilsin. Bizim bilincimiz bu aymazlığı, bu insanlara göstermekten geçiyor.

Özgürlük Taraf Tutabilmektir

Burada bizim bazı ihtiyaçlarımız var; bu süreçte, bu algıyı oluşturmak sürecinde bir numaralı ihtiyacımız özgürlük. Zihinsel olarak tamamen özgür ve bağımsız; ama taraflı olmalıyız, tarafsız olmamalıyız. Biz, tarafımızı seçtik; biz, Hakk'tan yana tarafız. Haktan yana tarafsızlık olmaz; Allah, ne ki bize emretmiştir, biz onun tarafıyız. Biz, mazlumdan yanayız, mağdurdan yanayız.

Bilgi ve Donanım

Yine en büyük ihtiyaçlarımızdan bir tanesi bilgi. Burada iki tür bilgiye çok önem veriyoruz; birincisi, kavram bilgisi. İnsan zihni kavramlarla düşünür ve kategorize eder; zihin sisteminde bu çok önemlidir. Kavram çalışmayı ihmal etmeyiniz; ve beraberinde tarih bilgisini de. Çünkü oluşturacağınız bütün ütopyalarınız, bütün gelecek tasavvurunuz, o tarih bilgisine oturacak. Hz. Adem'den bu tarafa insanlık mücadelesini ve İslâm mücadelesini bilmezseniz; özellikle yakın tarihte olan-biteni idrak edemezseniz, bir gelecek tasavvuru oluşturamazsınız, sadece bir "hayal" oluşturursunuz. O hayale de sadece rüyalarınızda ulaşırsınız; ama gerçeğine ulaşmak için mutlaka tarih bilgisi, yakın tarih ve geçmiş tarih bilgisi şart. Ve tabi, bu bilgiyi donanım haline getirmek lazım; bu donanım, bir nevi elbise gibidir. O bilgiyi insanlar sizde bir elbise gibi görecek; yakışan bil elbise olarak görecek.

Bir diğer husus, yeni ilişkiler geliştirmek. İnsanlar arasındaki ilişkiden bahsettik; üç boyutlu ilişkiden bir tanesi. Eğer ilişkiler dünyanızı sınırlarsanız, bir bilinç oluşturamazsınız. Ve tabi yeni oluşumlar üretmek. Yani sadece ilişki üretmeyeceksiniz; hukukun yaygınlaştırılmasında mutlaka bu anlamda zeminler oluşmalı. Biraz önce söyledim; örgütlü olarak, toplumcul olarak bu bilgiyi beraber işlemez ve dağıtmazsanız ve bunu sistemli/örgütlü olarak yapmazsanız o bilgi sizde kalır, dolayısıyla hukuk yaygınlaşmış olamaz.

Bir diğer şey, "avara kasnak" olmayın; nedir, avara kasnak? Boşa dönen kasnak demektir. Mutlaka bu birikimi, bir enerjiye çevirecek bağlantılarınız olması lazım. Yaptığınız her şey bir üretime doğru yönelmesi lazım, bir başkasına eklenerek; işte "şefaaf zinciri"nden kastımız bu.

Kayıtsız Kimlik

Ve çok önemlisi kayıtsız kalmamak, her şeyi dert edinmek; bilhassa özgürlüğü için mücadele edenlerin durumlarını. Kayıtsız kalmak, eşittir "gizli inkâr"; inkarın karşılığı da küfürdür. Küfür, sadece "Allah yok!" demek değil; Allah'ın varlığının bilgisine ulaşmada insanların önüne engel koymaktır, örtmektir aynı zamanda. O bilgiye ulaşmada; Allah'ın varlığına, onun ayetlerinin ve Sünnetullah'ının bütün hayata ve kainata hâkim olduğu bilgisine insanların ulaşmasını engellemektir. Hukuk da bunun içindedir; ilahi vahiy, hukukun kendisidir. Buna insanların ulaşımına katkı sağlamayan, bunu inkâr eden, yok sayan insan küfre girmiş (örtmüş) demektir. Bunun literatürde bir başka karşılığı, "Burjuvazi ahırına girmek"tir; sol literatürde de böyle ifade ediliyor. Burjuva, sorumluluklarını idrak edemeyen kesime denir. Burjuva, etrafındaki daha alt

tabakadaki diğer sınıfların haklarını görmemek/inkâr etmek demektir. Böyle bir inkâr bizi, burjuva olmadığımız halde, onun ahirinde –afedersiniz- otlanan bir duruma getirir.

Arızî Muhalefet

Bir başka husus, arızı muhalefet. Aslında muhalif değil; ama muhalifmiş gibi yapmak. Aynı kökenden, aynı zihin beslenmesinden, aynı donanımlardan geçen insanların; bakıyorsunuz bir gün, birbirine muhalif olduğunu görüyorsunuz. Sebep; birisi iktidarda, öbürü ondan pay alamadığı için muhalefette, AK Parti-Saadet Partisi ikilemi gibi. Aslında arızı muhalefet değil, sistemin bizzat kendisine muhalefet; haksızlıkla, zulümle, işgalle, inkârla, ertelemeyle veya engellemeyle malul sistemin bizzat kendine muhalefet, sadece kurumlarına değil. Sadece kurumlarına muhalefet ettiğinizde, bunun adı “arızı muhalefet”tir.

Sorumlu Gelecek kaygısı

Ve tabii çok önemlisi, sorumlu gelecek kaygısı. Bütün bu dert edinmeden sonra biz, geleceğe hangi gözle bakacağız veya hangi bilinçle bakacağız? Bu bilincin adı, sorumlu gelecek kaygısıdır. Biz, geleceğimizden sürekli kaygılanmalıyız ve bunun için de her gece –Hz. Ömer’in yaptığı gibi- “Bugün Allah için ne yaptın?” sorusunu, önce kendimize sormamız gerekiyor. Yani bir mümin, sürekli bu muhasebeyi yapması gerekiyor. Sorumlu gelecek kaygısı, sadece bu soruyu sormak değildir; bu sorunun karşılığında kendi nefesine almış olduğu cevapları hemen, o an, yeri geldiğinde, anında ona müdahale etmektir. Bütün bu eksiklikleri ve gördüğümüz yanlışlıkları gidermenin yollarını hep birlikte aramaktır. Sorumlu gelecek kaygısı, tek başına üslenilecek bir yük değildir. Hiç birimiz, tek başımıza geleceğimizin sorumluluğunu taşıyamayız, onu söyleyeyim; aksine o yükün altında eziliriz. Mutlaka paylaşmamız gerekir. Biz, “Genç Hukukçular Hukuk Okumaları Gurubu”nda herkes (hepimiz dâhil) bu gurubun öğrencisidir; sadece öğretmen değil, herkes öğrencidir. Ama biz, öğrenciliği şöyle anlıyoruz; öğrenirken öğretirken, öğretirken de öğrenendir. Hayatı boyunca hiç öğrencilikten kurtulamamış; ama hep sadece almaya gelmemiş, aynı zamanda da vermeye gelmiş bir öğrenci profilinden bahsediyoruz.

Yine, bizim hassasiyet göstermeye çalıştığımız; ama mevcut iş hayatı dolayısıyla çok fazla beceremediğimiz, toplantılara zamanında gelmek prensibini çok fazla yerine getiremiyoruz.

Bir şey daha, belki son olacak bu; aldığı emaneti zamanında ve bizzat eliyle teslim etmek.

Sonuç

Sonuç olarak, çok ideal bir çalışma içerisinde değiliz. Böyle bir iddia hiç kimse olamaz; ama bu çalışmadaki arkadaşlarımız niyet olarak üstün bir gayret sarf ediyorlar diyebiliriz. Ve tabii bütün bu çalışmaların daha bir üst seviyede, daha büyük bir şemsiye altında yapılabilmesi hepimizin arzusu; bu, çok önemli. Hem moralize olmak açısından önemli, hem bu bölük-pörçük değişik STK’ların bünyelerinde veya bu tip zeminlerde veya meslek kuruluşlarında yaptığımız çalışmaların belki bir isim altında, bir hareket adı altında geliştirilmesi, kotarılması gerekiyor.